

Вікторія ВІЗНЮК

здобувачка вищої освіти ОС «бакалавр»,
спеціальність «Фінанси, банківська справа та страхування»,
Заклад вищої освіти «Подільський державний університет»,
м. Кам'янець-Подільський

Науковий керівник:

Павліна ФУГЕЛО

канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів, банківської справи,
страхування та електронних платіжних систем,
Заклад вищої освіти «Подільський державний університет»,
м. Кам'янець-Подільський

ДОХОДИ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Місцеві бюджети відіграють важливу роль у бюджетній системі України та регулюванні соціально-економічних процесів на регіональному рівні. Самостійність місцевих бюджетів України на сьогодні проявляється не в повному обсязі. Так, дохідна база значно залежить не лише від зусиль місцевої влади в розвитку власної бази оподаткування, а й від перерозподілу фінансових ресурсів через державний бюджет, а саме – від надання міжбюджетних трансфертів.

До початку повномасштабної війни інформацію про стан виконання місцевих бюджетів, внесення до них змін, фінансування місцевих програм можна було знайти на офіційних сайтах територіальних громад і державних адміністрацій. Але Постанова Кабінету міністрів дозволила на період воєнного стану не оприлюднювати документацію щодо бюджетного процесу.

Насправді цей дозвіл лише постфактум легалізував те, що керівники громад і адміністрацій, самі для себе вирішили не оновлювати бюджетної інформації на офіційних сайтах. Напевно, обґрунтування полягає в тому, що під час війни ворог не повинен із відкритих джерел дізнаватись інформацію, яка може бути йому в чомусь корисною [1].

Тенденції за доходами та видатками бюджету значною мірою залежатимуть від тривалості та перебігу війни. Вітчизняна економіка поступово адаптується до воєнного стану.

Загалом за 2022 рік до місцевих бюджетів надійшло 555,1 млрд гривень доходів загального та спеціального фондів. Звісно, що найбільшу питому вагу склали податкові надходження 393,5 млрд грн, або 70,9% всіх надходжень. Офіційні трансферти склали майже 25%, тобто четверту частину всіх надходжень.

Варто також відзначити, що за 2022 рік значно зросла частка місцевих бюджетів у доходах зведеного бюджету.

Розглядаючи помісячну динаміку надходжень місцевих бюджетів в порівняно з відповідними періодами минулого року простежується значне падіння в березні і квітні та відновлення темпів зростання, починаючи з травня, після відновлення ділової активності.

За рахунок недоотримання доходів до держбюджету центральна влада уніфіковано допомогла місцевим бюджетам збільшити надходження від єдиного податку.

Основним бюджетоутворюючим податком загального фонду місцевих бюджетів є податок на доходи фізичних осіб (68,4%), який надійшов у 2022 році в обсязі 272,2 млрд грн, що становить 128% проти 2021 року. Надходження збільшились на 60,0 млрд гривень.

Одним із факторів зростання цього податку є збільшення нормативу зарахування ПДФО до місцевих бюджетів – з 60% до 64% з початку 2022 року.

Водночас, лівова частка приросту ПДФО обумовлена значним зростанням надходжень податку грошового забезпечення військовослужбовців. Із загального обсягу надходжень

ПДФО майже третину складає податок із виплат військовослужбовців (83,6 млрд гривень) [2].

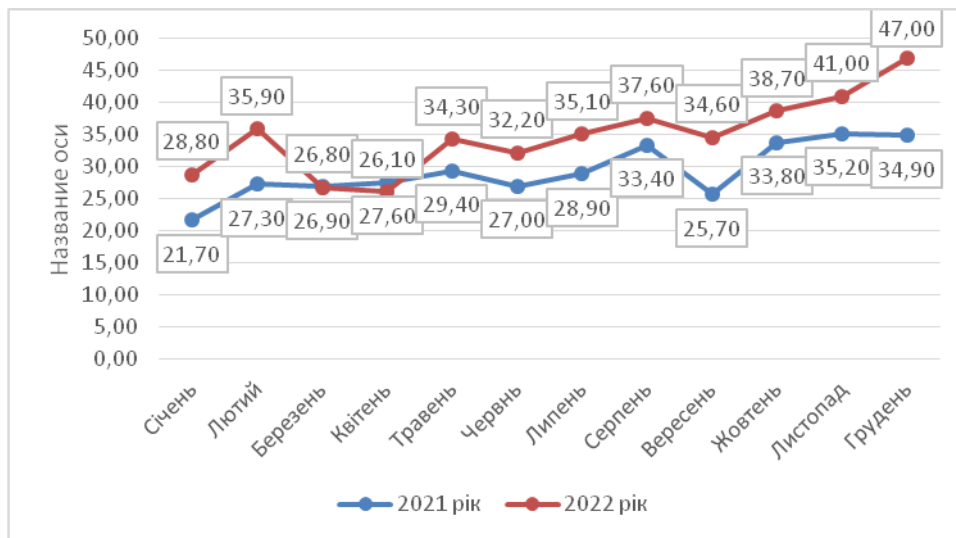

Рис. 1. Порівняння помісячної динаміки надходжень місцевих бюджетів, млрд грн

Загалом за 2022 рік приріст надходжень єдиного податку по бюджетах місцевого самоврядування, в порівнянні з 2021 роком, становить 2,0% або +0,9 млрд гривень.

Внаслідок податкових пільг, найбільшого відносного спаду зазнав акцизний податок. Враховуючи, що левову частку цього податку складали надходження саме акцизу з пального та значні пільги на цей вид акцизу, цей вид надходжень все ще залишається в значному від'ємному прирості.

Разом з цим, додатні прирости акцизу з тютюну і алкоголю забезпечили додатний приріст акцизного податку в липні-вересні до місцевих бюджетів. Натомість в жовтні та листопаді минулого року вже були надходження акцизу з пального. Зважаючи, що ставки на пальне в жовтні 2022 року були відновлені не в повній мірі, навіть зростання цін не забезпечило позитивного приросту в жовтні-листопаді, і тільки в грудні загальні показники надходжень акцизу показали додатний приріст.

Україна звикла до постійної конфронтації центральної влади та місцевого самоврядування, але стартові рішення уряду (парламенту, офісу президента) приймалися саме з урахуванням інтересів місцевих бюджетів – зокрема, переведення великих підприємств на єдиний податок (який зараховується до бюджетів громад), відміна реверсної дотації тощо. Напевно, логіка полягала в тому, що державний бюджет має більше джерел для «латання дір», ніж місцеві. В результаті, зведені бюджети усіх областей є профіцитними, а середній відсоток виконання дохідної частини майже не відрізняється від відсотку за аналогічний період попередніх років. І це доволі оптимістична картина загального стану місцевих бюджетів.

Перелік використаних джерел інформації:

1. Аналітичний центр «Обсерваторія демократії». URL: <https://od.org.ua>
2. Урядовий портал «Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України». URL: <https://www.kmu.gov.ua>
3. Легкоступ І.І. Особливості формування місцевих бюджетів України та шляхи зміцнення їх дохідної бази. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2010. №3. С. 165-170.
4. Сенищ П.М., Фугело П.М. Фінансово-бюджетна підтримка соціально-економічного розвитку територіальних громад в умовах війни. *Економіка та суспільство*. 2022. №39.